

DEVIANTNA RAVNANJA IN SOCIALNOPATOLOŠKI POJAVI

I. DEVIANTNA RAVNANJA IN SOCIALNOPATOLOŠKI POJAVI

- pri naših vsakodnevnih ravnanjih nas **vežejo določena pravila**, ki so prepovedi in zapovedi kako naj ravnamo, to so običajna, moralna, socialna ali pravna pravila oz. norme
- v teh pravilih je vsebovan kriterij, na podlagi katerega **vrednotimo ravnanja** kot pozitivna, negativna ali nevtralna
- kazensko pravo zanimajo predvsem tista ravnanja, ki imajo negativen predznak – to so **deviantna ravnanja**
- **deviantna ravnanja** so v nasprotju z normami, ki jih določena družba spoštuje, razvija, sprejema, taka ravnanja družba šteje za nenormalna, neobičajna, škodljiva, nemoralna, asocialna, nevarna...
- deviantna ravnanja **niso negativna sama po sebi**, ampak dobijo tako označbo v konkretnem družbenem okolju in v določenem času, ker napadajo posebne, prikrita interese določenih družbenih skupin
- **socialno patološki pojavi** so več kot le vsota dejanj in vedenj posameznikov, gre za množičen, ki je količinsko, statistično določljiv in ga je možno sociološko opredeliti in razlikovati od drugih pojavov
- socialno patološki pojavi so **kriminaliteta, alkoholizem, narkomanija, prostitucija...**
- posameznik, ki se vede v nasprotju z družbeno priznanimi normami, se znajde v konfliktu z družbeno priznanimi normami, se znajde v posebnem družbenem odnosu – družbeni odnos se spreobrne v **odnos priseljevanja**

II. KAZNIVA RAVNANJA

- država s pravnimi predpisi, prevzetimi iz družbenih in moralnih norm, predpisuje pravila za vedenje in ravnanje
- **kazniva ravnanja** so samo tista ravnanja, ki jih zakonodajni organi kot taka določijo v ustreznih pravnih predpisih
- **poglavitne skupine kaznivih ravnanj** so: kazniva dejanja, prekrški in disciplinski prestopki (*slednji so vprašljivi*)
- za kršitev pravne norme je vedno predpisana tudi pravna sankcija
- **kaznovalne sankcije** so pravne sankcije, ki storilcu grozijo z odvzemom ali z omejitvijo kake njegove pravice
- uporablja se **kazenska represija**, ki je organizirano, s pravom urejeno in vnaprej določeno nasilje
- kazensko represijo izvajajo jo določeni državni organi v okviru predpisanega postopka, v predpisani obliki

III. KRIMINALITETA

- **kriminaliteta** je socialno patološki pojav, kamor uvrščamo kazniva dejanja
- kriminaliteta je skupek vseh tistih ravnanj ljudi, ki napadajo ali ogrožajo človekove temeljne vrednote, pravice in svoboščine, njegovo premoženje in varnost ter temeljne družbene vrednote
- ločimo dve kategoriji kaznivih dejanj, ki sestavljajo kriminaliteto kot poseben družbeni pojav:
 - kaznivo dejanje **mala in se**: dejanje, ki je zlo samo po sebi, njegova nevarnost je vsakomur očitna
 - kaznivo dejanje **mala prohibita**: dejanje, ki ni zlo samo po sebi, ampak ga je pristojni zakonodajni organ ocenil kot zlo in ga razglasil za kaznivo dejanje
- **kriminaliteta je poseben družbeni pojav**, ker:
 - zoper storilce kaznivih dejanj se uporablja represija, zato imamo cel sistem državnih organov s katerimi preprečujemo in zatiramo kriminaliteto

- kriminaliteta je posledica trdovratnih in globokih družbenih protislovij, ki so gibalna sila družbenega razvoja in so vzrok za značilne družbene pojave
- kriminaliteta se giblje po lastnih notranjih zakonitostih, ob nespremenjenih družbenih razmerah je nespremenljiva, sprememba in gibanje kriminalitete je odsev splošnih družbenih zakonitosti in družbenih gibanj

IV. DOMNEVE O VZROKIH KRIMINALITETE

- domneve, ki izhajajo iz **individualnih vzrokov**, za izhodišče jemljejo posameznika kot storilca kaznivega ravnanja, pri preprečevanju kriminalitete se usmerjajo predvsem na posameznika in njegovo kaznovanje
- domneve, ki izhajajo iz **družbenih vzrokov**, za izhodišče jemljejo družbene pojave, za preprečevanje kriminalitete priporočajo izboljšave človekovega življenjskega okolja, zahtev po bolj ali manj radikalnih reformah
- pri vzrokih za kriminaliteto se prepletajo družbeni in individualni dejavniki

V. DRUŽBENO REAGIRANJE ZOPER KRIMINALITETO

1. NASTANEK IN POJEM KAZNI

- **z nastankom razredne družbe in države** se je oblikovala kazen kot organizirana reakcija na kriminaliteto
- država varuje koristi razreda, ki ima družbeno moč in kaznuje storilca kaznivega dejanja
- **pojém kazni** je odstranitev storilca iz družbe, ga napraviti neškodljivega
- kazen mora biti tudi izraz moralne obsodbe kaznivega dejanja

2. REPRESIVNA IN PREVENTIVNA NALOGA KAZNI

- reakcija proti kriminaliteti ima dva poglobitna namena – **preventivni** in **represivni namen**
- **represivni namen kazni**: izvajajo ga organi kazenskega pregona in kazenskega pravosodja, gre za različne ukrepe prisilne narave, ki vodijo do uporabe kazni zoper storilca kaznivega dejanja v predpisanem postopku – odkrivanje kaznivih dejanj in storilcev, pregon, privedba pred sodišče, obsodba in izvršitev kazenskih sankcij
- **preventivni namen kazni** naj bi imel dva učinka
 - generalna prevencija z javno in moralno obsodbo kaznivega dejanja in storilca vpliva na druge ljudi, da ne izvršujejo kaznivih dejanj, gre za vpliv na potencialne storilce z grožnjo in zastraševanjem
 - specialna ali individualna prevencija se izvaja zoper storilca kaznivega dejanja v obliki kazni, kazen naj neposredno prizadane storilca v tolikšni meri, da se bo spametoval ali pa ga tako prestrašiti, da v prihodnje ne bo več izvrševal kaznivih dejanj